

Иван Вазов

Балканските Ромео и Юлия

– Кога ще се пристигне най-после? – попита той.

– Като сме тръгнали – ще пристигнем – отговори тя.

– Тъй, тръгнали сме, като луди, посред зима, да ходим на гости...

– Ти знаеш, че не отиваме на гости, а за работа.

– Макар... Ти се прозяваш?

– Дрямка ме пак налегна, но това друскане оставя ли да спиш? И ти се прозяваш?

– Отиваме да сбираме ума на двама стари, и двамата упорити като арнаути... Приятна работа.

– Кажы по-добре: отиваме да направим честити двама млади.

– Имаш право... но се неприятно. Аз се питам с какви убеждения ще можем да прикротим една многогодишна умраза... Аз съм адвокат и с устата си кръвник мога да сваля от въжето, но пред сегашната мисия губя кураж.

– А аз го не губя.

– Да те видим...

Тоя полусънен, пресечен с чести прозявки разговор, ставаше в купето на втория клас между софийския адвокат Брезов и жена му Софка. Влакът фучеше из нощния мрак и сливаше шума си с бесния вой на вевницата. Ламбата от потона осветляваше отвесно с блед светлик лицата на двамата съпрузи, като оставяше сенки под очите им и под носовете им, и под прошарените големи мустаци на адвоката.

Брезов, човек петдесетгодишен, с уморена, добряшка физиономия, в бръчките на която се четяха грижите на един живот нетекъл по масло, се мъчеше да заспи на канапето, опирайки глава в ъгъла, с крака прострени, цял тръскан и разклацан от друскавото движение на вагона.

Съпругата му, жена жива, речовита, между две възрасти, с лице дебелко, закръглено, с остатки от прежна хубост, в което блещяха две хитри очи – когато ги отваряше, се опитваше тоже да заспи на срещното канапе, седешком, свита в шала си, но също безуспешно.

Те бяха само двамата в купето.

Брезов пак отвори очите си и като видя, че и тя гледа, той се поизправи и каза:

– Софке, дойде ми едно нещо на ума, като мислех за нашите двама дъртаци.

– Какво?

– Бях чел една история, ама съща като тяхната.

– Каква история? – попита лениво жена му.

– А бе от един писател – как го викаха?

Брезов се силеше да си научи нещо, което беше чел преди двайсетина години, като си натискаше с ръка челото и веждата, и няколко време стоя в това положение.

– Е, кой и да е... Та каква история? – попита Софка, като се прозина с дълга дремлива въздишка.

– Тоя писател разказва за две такива фамилии... Как ги викаха?

И той пак си натисна челото, замислен.

– Както са ги викали! Е, та какво?

– Забравих ги... Нейсе... Та тия две фамилии се мразили, ама как се мразили – ужасно, и от дълги години... А пък щерката от едната фамилия и синът от другата се обичали, ама как – умирали един за друг... Как ги, как ги викаха?

– Остави ги. Кажй най-после ожениха ли се? – попита нетърпеливо жена му.

– Къде!... Тоест, ожениха се, ама...

– Слава богу, и нашите ще се оженят, каквото и да пречат дъртите. Любов хатър не знае... Нали има дума: „За брата до вода, за либе през вода.“

– Ах, сетих се: викаха ги тие фамилии: Монте... Монте... Монте... лукови и Куку... куку... – мъчеше се Брезов да налучи имената на бащите на Ромео и Юлия.

– И ти си ги учил на рашето като мене! – каза Софка, прозина се енергически, тегли шала въз гърдите си и си опря главата о стената, примижала и неподвижна.

Мъжът напусна безнадеждно шекспировските възпоминания и пак си опря главата за дрямка.

Трепливият светлик на ламбата светеше въз лицата им.

Навън виеше фъртуната.

Брезов отвори пак очи и видя, че Софка гледа.

– Искам да заспя, ама се тая мисъл ме мъчи – каза той.

– Коя мисъл?

– Дето приказвахме.

– Много ти трябват сега Луковците и Кукувците... Я спи.

– Не бе, за нашите...

– За нашите? Какво ще му мислиш? Ще идем там, ще направим годежа и свършено.

– Така лесно?

– Че какво? Убийство няма помежду им я?

– Да, но има оскръбление...

– И какво има от едно: циганин? Толкова ли е страшно?

– Но на, хаджият се докачил и от петнайсет години не си приказват с дяда Давидка.

– Е, защо се докача? Той циганин ли е?

Брезов клюмна с глава значително.

– Докачително е, де... Помисли си, че тебе рекоха: циганка...

– Няма да се докача.

– Няма да се докачиш?

– Няма.

– Как тъй?

– Защото знам, че не съм циганка, а съм от първите госпожи в София. И оная, която ме нарече така, знае, че това не е истина... пък аз мога да й счупя устата.

– Видиш ли, че се сърдиш... – усмихна се мъжът й. – Да кажем, че хаджи Васил има право да се счита обиден и затова се противи на сватовщината с баща ти... Но баща ти от какво се гневи на него, та не иска да даде Анастасийка на сина му?

– Нали пишеше в писмото кака? Тато е горделив – ти го знаеш.

– Е, че какво като е горделив? Той нали удобрява момъка?

Софка пак притегли краищата на шала отпреде си, като скри ръце под него, и каза:

– Той дава дъщеря си, но не моли с нея.

– Е, че какво ще стане сега?

– Нека да го помолят. Горделив е.

– Но хаджият никога не ще да приеме. И той е горделив, освен че е оскърбен.

– Та затова отиваме там я? – каза троснато Софка.

После, като помисли, прибави:

– Само ти внимавай, Костаке, там да не разбере тато, че отиваме с тая цел – да предумваме хаджият, да го молим!... Ние отиваме тъй, просто на гости. Да не усети, че ще работим пред хаджи Василя – пази боже! Нали пише кака? – „Закалям дъщеря си, рекъл, ама глава не клатя...“

– И той глава не клати, и хаджият още по-упорит, и додето нашите двама еничери си правят ината, клетите двама млади въздишат и се мъчат от три години. Какво са криви те? Иван казва: „Ще се опушна“, Анастасия казва: „Ще се отровя!“ Трябва премудрий Соломон да слезе да разреши тоя въпрос.

– Аз ще го разреша!

- Как?
- Ще убедя хаджи Василя да поиска формално Анастасийка за сина си. У нас от мъжка страна тропат на момините порти, тъй е обичая.
- Как ще направиш това чудо?
- Не съм с кокоши ум я.
- Знам, че не си.
- Дал ми господ и уста.
- Виж, това по виждам... Но хилядо уста да имаш, аз пак се питам какво ще направиш с тях: ти ще приказваш на една скала.
- Ще видим... Ако не помогнат благите думи и убежденията, аз има и друго средство – каза заканително Софка.
- Какво средство?
- Не обаждам.
- На мен?
- Един господ го сега знай в моята душа.
- Глупост някоя... – усмихна се Брезов.
- Но ти ме разсъни... Да подремем.
- Да подремем.
- И те пак замижаха.
- Но след няколко минути Брезов скокна и плесна с ръце.
- Ах, сетих се! – извика той с изступлено-победоносен вид, с какъвто някога Архимед беше извикал „*еврика!*“ при откритието на физическия закон, който носи името му.
- Какво има? – отвори очи и стреснато попита жена му, – уплаши ме.
- Монтеки и Капулети! – извика тържествуващ Брезов.
- По врага отишли! Не ме разбуждай.
- И тя пак замижа.
- Брезов погледна недоволен Софка и избъбра:
- С тебе да приказва човек по литературата е се едно, като да говори с оня, дето вей навън.
- Па се протегна пак, склучи ръце под глава и склопи клепки.
- Влакът гърмеше и бучеше сред нощния мрак.

Нашите пътници пристигнаха на последната станция посреднощ. Там се качиха на кола и тръгнаха по шосето към града Х., отстоящ двайсетина километра на юг, сгушен в една долина в разклоненията на Балкана.

Фъртуната беше престанала.

Колата вървеше глухо по застланото с дебел сняг шосе, което се разпознаваше от снежното поле по телеграфните стълпове.

Пътниците, огънати добре в дебелите си дрехи, няколко време не си приказваха, сякаш че всичкото си внимание и усилие полагаха в това, да им бъде по-топло и да стоят неподвижни.

Полето се белееше мъгловито до известно място на юг, после се изправяше черната стена на един рид с неясни очертания в небето.

Брезов гледаше към тоя рид. По него трябваше колата да се изкачи и да слезе, преди да стигне града.

– Луди сме, луди – изпъшка той сърдито... – И как се повлякох аз по ума ти?

Софка напусна тогава мълчанието си.

– Ти си вечно нерешителен човек, Костаке – изгълча го тя.

– Аз съм повече от нерешителен, аз съм слабохарактерен: не трябваше да те слушам.

– А мислиш, че и аз от слободия съм зарязала къща и съм се дигнала в тия студове и снегове да пътувам?

– И всичко това от какиното ти писмо. Женски тревоги, глупави страхове – отговори Брезов.

– Ами ако станеше злото? – попита глухо Софка с безпокойство в гласа.

– Нищо няма да стане, празни работи.

– Малко ли са се убивали от тая пуста любов? Нали се отрови госпожица Делева по-лани?... Не обеси ли се и актрисата?

Брезов махна с ръка навъсено. Нему се не щеше да говори за това. Той се обърна към возача, едър турчин, чийто широк гръб в кожух се чернееше пред тях на капрата, и му каза по турски:

– Селим, добър час.

– Евалла, чорбаджи – отговори турчинът малко поизвърнал мустакотото си лице насам.

– Пътят до града добър ли е?

– Добър; но в тоя дебел сняг конете се уморяват, па и преспи е наваяло.

Това беше явно: двата коня влачеха вече тежко файтона, въпреки зачестилите плясъци на бича.

Брезов запали цигара.

– Какво има ново-вехто в града?

– Нищо, слава богу – поизвърна се пак турчинът. – Дя! Поганци те зели, ленив скот! – и той удари няколко пъти левия кон, после два пъти

и десния.

Но скоростта на колата си остана същата.

– Ха, чух че се случила една беда – подзе Селим: – удавили се двама души в реката.

– Двама души? Кои? – попита с любопитство Брезов.

– Мъж и жена някои. Не разбрах кои.

– Как се удавили?

– А бе, фърлили се от моста... Дя! Вълци да ви ядат и двама ви – скара се пак на конете, като ги плесна по гърбовете.

– Мъж и жена казваш?

– Мъж и жена ли, ерген и мома ли – кой ги знае... не попитах...

Тия неща не ни дават хляб, та да издирим по тънко... На жената или на момата уловили само шапката.

Брезов трепна. Той се обърна към жена си и я погледна уплашено.

Но тя стоеше спокойна, понеже не разбираше турски.

– Та ти не чу от коя къща са? – попита Брезов.

– Не.

– Кога станало това?

– Снощи, току тръгнах за насам... Как е било и кои са били, ти ще научиш сам, чорбаджи, като стигнеш там.

Брезовата коса настръхна от ужасна мисъл.

– Ами ако са те? – каза си той... – Боже мой! Аз не трябва нищо да обаждам на Софка. – И той пак погледна гузно жена си.

– Какво ти каза турчинът? – попита го тя.

– Нищо.

Брезов, нацупен и мрачен, гледаше в коленете си.

– Боже мой, ако са те? – мислеше той.

От зловещото предчувствие мислите му се затъмниха.

Когато стигнаха до полите на бърдото, Селим спря файтона и се обърна към Брезова:

– Чорбаджи, ние не можем да вървим по-нататък.

– Защо?

– На тая върлина, при тоя дебел сняг, не можем изкара. Па и тъмно стана. Единът кон се плаши. А шосето лази над пропаст, опасно е.

– Карай! – извика Брезов.

Но Селим му обяви, че е невъзможно да превали баира.

– Мигар, ако вървите пеш, а аз да водя конете, иначе не отговарям.

Когато Софка се научи какво казва турчинът, тя кипна и го обсипа с гневни укори.

– Пеш да вървим? Из снега? Цели километри нагоре!

Викаше и Брезов. Но нямаше полза от всичкия тоя шум.

– Престойте тук в хана, доде се развидели и конете да починат. Посгрейте се и вие. После с божия воля пак ще потеглим – каза хладнокръвно возачът.

Недалеко се чернеше край пътя хан. Едно прозорче светеше там.

Нямаше що да се стори, подчиниха се на необходимостта и слязоха на хана.

* * *

Ханджият ги посрещна радушно и запали висящата ламба в кръчмата.

– Една топла стая, байо – каза Брезов.

Ханджият показа една врата в дъното и каза:

– Тук ще заповядате, аз сега ще ви запала печката.

Софка усети, че ѝ мина ядът, тя се усмихна.

– По-хубаво стана, да видя как се спи и в хан – каза тя, като свали шала от главата си, защото в кръчмата беше по-мек въздух.

Но Брезов беше нетърпелив и нервен.

– Ами тая стая не е ли свободна? – попита той, като посочи един осветлен прозорец със спусната червена басмяна завеса.

На тая стая принадлежеше и другия осветлен прозорец, външния, който видяха от пътя.

– Тука имаме гости – каза ханджият.

Действително, из стаята се чуваха гласове.

– Кои са тук? – полюбопитствува Софка.

– Един господар с госпожата си.

– Весели – забележи Софка, като се заслушваше в гласовете, размесвани от разни кискания.

По свойственото на Евините дъщери любопитство, Софка приближи до прозореца и надникна. Но като нямаше никаква отзвика на завесата, тя се задоволи да слухти.

Брезов, гризан от тайната си тревога, спря настрана ханджият и го попита по-ниско, не е ли чул нещо от града.

– Вчера са се удавили двама души в реката – отговори той с равнодушен вид, – хвърлили се сами.

– Кои?

– Давидковото момиче и хаджи Василев син – от севда, казват...

Брезову писнаха ушите. Стори му се, че тук няма въздух да диша, и

изскокна навън. По челото му изби горещ пот.

– Кой са тука? – попита Софка ханджият ниско.

– Казах ви: мъж и жена му. Вечерят.

– Отде са?

– Не знам. Не ги познавам. Половина час преди вас пристигнаха, и то, госпожо, пеш, до колене в сняг вървели. Оставили си колата отвъд баиря. Измръзнали, измръзнали!... Булчето плачеше...

– А сега се смее – забележи Софка, като чу едно звънливо изсмиване на женски сребрист глас из стаята... И тя пак се вслуша, като че искаше да познае тия гласове.

– Сега им е драго, защото се стоплиха. Сложих им вечеря; имахме пиленца и яйца, и много добро винце... Вие, ако обичате да закусите нещо... и да пиете? По-добре ще се сгрееете.

– Костаке, искаш ли нещо да вземем? – обърна се тя към мъжа си, който влазеше отвън.

Брезов крачеше мрачен. Той нито чу думите на жена си. Тя забележи приbledнялото му лице и тревогата му.

– Какво ти е?

– Нищо – отговори той сухо.

Тя не обърна повече внимание на лошото му разположение, като си го обясни с неприятната случка на пътуването. После пак се спря при прозореца.

Ханджият излезе из стаята им, дето запали ламбата.

– Заповядайте, запалих ви печката. Не обичате ли нещо да пиете? Или друго? Има добро винце – обърна се към Брезова.

– Нищо! – отговори Брезов.

Него го не свърташе. Той гледеше мрачно, почти гневно спокойната си жена. „Тя нищо не подозира, нещастната!“ – мислеше си той.

Когато ханджият им донесе в стаята вещите и постла мекия им китеник въз сламника на кревата, той попита:

– Утре по кое време ще тръгнете?

– Рано, още преди да фане да се развиделява.

Ханджият погледна внимателно разстроено лице на Брезова.

– Ваша милост, да не са ви нещо роднина удавените?

– Кои удавени? – попита Софка живо.

Брезов скокна, махна с ръце към ханджият, като да затули устата му, па седна на стола безсилен.

Ханджият не разбра значението на това му движение и отговори на Софка:

– От моста се хвърлили вчера, госпожо, момичето на чорбаджи Давидка и момчето на хаджи...

Той не довърши и се спря смаян, като видя, че Софка изведнаж падна на кревата примряла.

– Вода! Вода! – извика Брезов и изскокна да дири вода в кръчмата да свестява жена си.

Разтича се и ханджият да дири вода.

Но вода нямаше...

– Вода! – щуряше се Брезов.

– Голямата стомна е в тая стая – каза ханджият и посочи осветления прозорец.

– Майчице, какво става тука! Тая жена умря!

Брезов се спусна към вратата на стаята и фана да блъска:

– Отворете! Дайте вода!

И в полудата си той, без да чака повече, натисна вратата, тя изпраща, строши се и се отвори.

Брезов се втурна вътре като хала.

Но той се дръпна внезапно и остана вкаменен на мястото си.

Той видя, че ония, които вечеряха на масата, бяха един рус момък и една вакла девойка. И те останаха вкаменени!

* * *

Рано сутринта файтонът се спускаше оттатък рида, приближавайки града, който се чернееше и пушеше посред снежната долина.

В колата бяха сега четворица пътници: Брезов и Софка, Иван и Анастасия.

Софка беше сияюща и ги гълчеше:

– Луди, луди! Да тръгнете тъй голи, в такава фъртуна, без да мислите, че ще замръзнете... А пък ти даже, Анастасио, и шапката не си си земала!... Та твоята глава де е мислила тогава за шапка!

И тя се наведе, фана с две ръце хубавата глава на сестра си и я целуна с просълзени очи.

– Нали ти казах, како, вятърът я отнесе във водата, като припках през моста.

– И на каква грижа сега са бащите ви и домашните ви! Мислят ви удавени! Те ще полудеят!... Селиме, карай по-скоро.

Файтонът с нова сила полетя надолу.

– Пада им се, пада им се на тия еничери! – викаше Софка.

Брезов се обърна към нея усмихнато.

– Е, какво беше последното ти средство, което не щя да ми обадиш? Какво щеше да направиш най-после?

– Щях да съветвам Иван и Анастасия да направят това, което направиха... На ония глави такъв бръснач трябваше... Те забравят, че и те някога са либили...

.....

Не е ли излишно да разказвам радваха ли се хаджи Васил и Давидко, когато сутринта пристигнаха заедно с Брезови във файтона им и чедата им вече годеници, и весела ли стана сватбата на балканските Ромео и Юлия... Всички граждани с очудване и възторг не гледаха ли двамата стари сватове, фанати един за друг, как скокливо и леко, като двацетгодишни момци, играеха „пайдушката“, повърнали се за минута в младите буйни години, когато са живели, лудували я либили тъй горещо, и светът бил хубав?

София, 1903

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Надежда Владимирова

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/4185>]